

Otázka: Problematika demokracie

Předmět: Společenské vědy, Politologie

Přidal(a): Terka

PROBLEMATIKA DEMOKRACIE

Demokracie

- Vláda všech/**vláda lidu**,
- Možnost všech plnoprávných občanů účastnit se řízení státu,
 - Přímá (Plebiscit, referendum, iniciativa, odvolání),
 - Zastupitelská,
- Rozhoduje názor většiny, který je menšinou respektován, avšak je zachována názorová různorodost, svoboda vyjadřování a politická opozice,
- Odvolatelnost,

Historie

Athénská demokracie – první demokracie – 5. stol př. n. l.

- Prvky přímé demokracie,
- Volební právo má občan = muž nad 30 let platící daně, který je rodilý Athéňan stejně jako jeho rodiče,
- **Ostrakismus** – každý občan má jeden hlas, rozhodnutí o tom, kdo nejvíce ohrožuje demokracii -> 1 za rok vybrán jeden člověk a ten musel na 10 let z Athén,

Aristoteles

- Označuje demokracii za zvrácenou formu vlády,

- Proti ní staví **Políteu**,

Niccolò Machiavelli - Vladař,

Společenská smlouva = lidé se dobrovolně vzdávají svých svobod,

Thomas Hobbes - **Leviathan**

- Přirozený stav = Válka všech proti všem,
- Důvod smlouvy = Urovnání vnitřních poměrů, ochrana před nepřítelem z vnějšku,
- Nejlepší: Autoritativní vládce/monarcha - ochrana před strachem z bezvlády,
- Stát = umělý organismus,

John Locke - **2 pojednání o vládě**

- Přirozený stav = Dokonalá svoboda a rovnost, všeobecné vlastnictví,
- Důvod smlouvy = aby ochránila práva, majetek a svobodu - výhodná forma koexistence,
- Nejlepší: Vláda většiny a dělba moci - konstituční monarchie/demokrat. Shromáždění,
- 2 složky moci - exekutiva X legislativa,

J. Rousseau - **Rozprava o původu a základech nerovnostech mezi lidmi**

- Přirozený stav = Přírodní harmonie, rozvoj vedl k nerovnosti,
- Důvod smlouvy = Podřízení své moci většímu celku - každý je část celku,
- Nejlepší: Rovnost - Přímá demokracie,

Charles L. Montesquieu

- O duchu zákonů - Dělba moci na zákonodárnu, výkonnou a soudní,

4 pilíře moderní demokracie

Volby

- Může kandidovat kdokoliv kdo splňuje podmínky pro funkci (věk),
- Nepovinné,
- Pravidelnost,

- **Volební právo,**
 - Všeobecné – volit může každý (věkový limit, právní omezení),
 - Rovné – každý hlas má stejnou hodnotu,
 - Tajné – volič není nucen říct komu dal hlas (plenta),
 - Přímé – volí se přímo zástupci,
- **Volební systém,**
- **Většinový** (majoritní) – winner takes it all, post dostane jen ten s většinou hlasů, relativní většina (kdo má více mezi dvěma kandidáty) **X** absolutní většina (více jak 50 %); př: Senát ČR, Volba prezidenta,
- **Poměrový** (proporcionální) – počet mandátů odpovídá počtu získaných procent ve volbách, př: PS ČR,
- **smíšený,**
- **Jiné než demokratické určení zastávce úřadu:** Jmenování (ministři), dědictví, rotace (předsednictví v Evropském parlamentu), losování, virilismus (zisk fce zvolením do jiné – viceprezident USA – křeslo v senátu),

Občanská práva

- Základní práva a svobody které přísluší občanům daného státu,
- Základním rozdílem od lidských práv je volební právo nebo právo na založení strany,
- Právo na bezplatnou lékařskou péči, vzdělání, podporu v nezaměstnanosti, aj.,
- Jsou jasně deklarována ústavou dané země,

Suverenita lidu

- Také jako svrchovanost,
- Moc vychází od lidu, a ne od Boha či jiného zdroje,
- Souvislost s ideou společenské smlouvy,

Dělbá moci

- **Exekutiva** (moc výkonná) – běžná vládní agenda, řídí státní správu, většinou vlada,
- **Legislativa** (moc zákonodárná) – schvalování zákonů, parlament ze dvou komor,
 - Cílem větší kontrola a kvalita zákonů,
- **Justice** (moc soudní) – nezávislá soustava soudů, kontrola dodržování zákonů,

Formy demokracie

Řízená – demokracie která z části funguje jako autoritářský režim,

Přímá

- Všelidové hlasování,
- Referendum – návrh zákona předložen k posouzení občanům,
- plebiscit (Švýcarsko) – v podstatě referendum, vyhlášeno vládou nebo parlamentem,
- aklamace – hlasité volání souhlasů, v podstatě tak zvolen TGM v 1918,
- lidové veto – možnost vyjádřit souhlas nebo nesouhlas se zákonem,
- odvolatelnost poslanců,

Zastupitelská – lid si volí své zástupce,

- podle umístění výkonné moci:
 - Prezidentská (USA),
 - Semiprezidentská (Francie),
 - Parlamentní (ČR),
 - Kancléřská (Německo),

Zásady demokracie

- Lidská práva (Život, majetek, osobní svoboda) – LZPS,
- Oddělená (decentralizovaná) státní moc,
- Právní řád,
- Rovnost před zákonem,
- Volby,
- Politický pluralismus (více stran),
- Tržní ekonomika (snaha státu nenarušovat ekonomický vývoj, opak direktivní),
- Fungující občanská společnost (lidé se zajímají o politiku),
- Sociální stát,
- Dočasnost – volební období,

Kritika demokracie

- Občanská společnost může být nefunkční,
- Ministři jsou jmenováni spíše podle politické příslušnosti, než podle odbornosti,
- Paretova cirkulace elit a kontraelit,

- společnost funguje na cyklické bázi a postupnou přeměnou dospěje zpět do výchozího bodu. Počáteční stav - společnost rozdělená na vládnoucí elitu a ovládanou masu. Část ovládané masy přestane akceptovat společenský stav a přestane souhlasit s nástroji, které elita využívá k vládnutí. Z vůdčích osobností masy se stane kontra-elita, která je v opozici k původní elitě a zastává hodnoty názorově bližší ovládané mase a tím získává její silnou podporu a poté je potlačena starou elitou. Proces se opakuje do té doby, dokud se nevytvoří dostatečně silná kontra-elita, kterou nebude stará elita schopna potlačit. Následně se revolučně (častěji spíše evolučně ... viz pakt elit...) zamění stará elita za novou, která se postupem času vrátí k nástrojům a systému vládnutí původní elity, čímž společnost dospěje do původního/obdobného stavu...
- Vítězí populismus,
- Vliv médií v soukromém sektoru,
- Většina potlačuje názor menšiny a často už jen z principu zamítá opoziční návrhy ačkoli by byly prospěšné,

Problematika svobody

- Svoboda = možnost chovat se podle své vůle a nést za to odpovědnost, je omezena (př. gravitací, autoritami, návykem, intoxikací),
- **Negativní** (svoboda od) - Co jsou nezcizitelná práva, která nelze překročit, abychom mohli říct, že žijeme ve svobodné společnosti?, jak velký je prostor bez překážek od druhých, jak velký by měl být
- **Pozitivní** (svoboda k) - kdo nebo co má moc zasahovat do toho, zda budeme dělat spíše jednu věc než druhou?, chci být svým vlastním pánem,

Problematika spravedlnosti

- Spravedlnost=ze stejných podmínek rovná práva a povinnosti,
- **Vyrovnávací** (komutativní) - udržování rovnovážného stavu a případné obnovování, odčiňování případných nespravedlností,
- **Rozdělovací** (distributivní) - rozdělování hodnot/statků podle stejného měřítka, korekce a doplnění důsledků tržního mechanismu, „spravedlnost sociální“,

Problematika rovnosti

- Genderová rovnost,

- Mezigenerační rovnost,
- Sociální rovnost,
- Rasová rovnost,

Lidská práva

- **Magna charta libertatum** (1215) – Anglie, Jan Bezzemek, omezení pravomocí krále, hlavně ochrana šlechty,
- **Deklarace nezávislosti USA** (1776) a její rozšíření (1789) o **Listinu práv** (1791),
- **Deklarace práv člověka a občana** (1789) – VFR, Ústavodárné národní shromáždění, právo na svobodu vlastnictví, bezpečnost a odpor proti útlaku,
- **Všeobecná deklarace lidských práv** (10. 12. 1948) – valné shromáždění OSN v Paříži, nezávazný dokument, tehdy podepsalo 48 z 58 členů (ne ČSR),
- **Mezinárodní pakt o občanských a politických právech** (1976) – zasedání OSN v NY (1966), doposud 168 států, konkretizace práv z VDLP, právo na život, omezení trestu smrti, zákaz mučení, otroctví, právo svobody pohybu, právo na osobní bezpečnost,
- **Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech** (1976) – valné shromáždění OSN v NY (1966), 164 států, práva národů, náboženská/rasová/sexuální/.. práva, právo na práci, odpočinek, duševní zdraví,
- **Rada pro lidská práva** (HRC) – orgán OSN, od 2006 náhrada Komise pro lidská práva, 47 členů, které jsou voleni na 3 roky z Valného shromáždění,
 - Problém s tím, že se do rady dostávají státy, které lidská práva porušují,
- **Rada Evropy** (RE) – 5. 5. 1949 tehdy 10 států, dnes 47 zemí Evropy + 6 pozorovatelských, nezávislá na EU, hledání řešení v různých otázkách a rozvoj lidských práv, sídlo: Štrasburk, Evropský soud pro lidská práva,
 - **Evropská úmluva o lidských právech** (1950) – právo na život, shromažďování, myšlení..
- **Ochrana práv v ČR** – garantovaná Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami,
 - před 89 – 50. léta – represe; žádná svoboda slova, zákaz shromažďování, nehumánní výkon vazby, diskriminace v oblasti zaměstnávání; Charta 77 – přihlášení k oběma paktům z 1976, 1978 – Výbor na ochranu nespravedlivě stíhaných – předávání info veřejnosti + podpora rodin uvězněných,
 - **ombudsman** – veřejný ochránce práv, mimosoudní kontrolní úřad, řešení stížností jedinců na jednání veřejné správy, volen parlamentem, 6 let, O. Motejl – Varvařovský – Šabatová – Křeček.